

DE INFORMATIEPOSITIE VAN PARTNERS IN DE ONLINE LEEFWERELD



Politie

De politie is verantwoordelijk voor het handhaven van de wet door in te grijpen bij overtredingen, maar heeft ook de plicht om burgers te beschermen en hen te helpen waar en wanneer dat nodig is.



Medewerkers toezicht en handhaving (T&H)

De medewerker T&H speelt een rol in de leefbaarheid van de wijk. Zij handhaven op basis van specifieke wetten en regels binnen een bepaald domein. Daarnaast spelen zij een rol in preventie en houden ze toezicht om de openbare orde en veiligheid te waarborgen.



Scholen

Scholen ondersteunen jongeren in hun ontwikkeling door middel van onderwijs, begeleiding en het creëren van een veilige leeromgeving, daarnaast dragen zij ook bij aan het bevorderen van sociaal gedrag.



Gemeenten (OOV)

De gemeente ontwikkelt en implementeert beleid om jeugdcriminaliteit te voorkomen. Zij werken samen met verschillende partners om een veilige en gezonde leefomgeving voor jongeren te creëren. Bovendien voeren zij de regie op de aanpak van jeugdcriminaliteit.



Jongerenwerk

Jongerenwerkers bieden begeleiding en ondersteuning aan jongeren, gericht op hun persoonlijke ontwikkeling en het voorkomen van problemen. Zij helpen jongeren met het maken van positieve keuzes en het vinden van hun weg in de maatschappij. Daarnaast signaleren zij zowel online als offline trends en ontwikkelingen onder jongeren.



Online leefwereld

In de integrale aanpak van jeugdcriminaliteit speelt de online leefwereld van jongeren een cruciale rol. Deze online wereld is onlosmakelijk verbonden met de offline wereld en biedt kansen voor jongeren, zoals zelfexpressie, identiteitsvorming en socialisatie. Het brengt daarentegen ook risico's met zich mee voor jongeren, zoals uitbuitingsvormen en online criminaliteit.

Voor ons als professionals brengt dit zowel mogelijkheden als uitdagingen met zich mee, denk hierbij aan:

Contact en
bereikbaarheid



(Vroeg)signalering



Beïnvloeding en
begeleiding



Door de online leefwereld te begrijpen én te gebruiken in onze preventieve en repressieve aanpak tegen jeugdcriminaliteit kunnen we de jongeren beter helpen. Geef daarom aandacht aan de online leefwereld en veranker het in je werkwijzen, beleid en activiteiten.

Wat biedt deze infographic?

Elke partner beschikt over kansen en mogelijkheden binnen de online leefwereld van jongeren. Deze infographic geeft inzicht in enkele mogelijkheden die je als partner hebt en laat zien wat je van andere partners kan en/of mag verwachten. Je hebt de informatiepositie van elkaar nodig om zowel preventief als repressief in te kunnen grijpen! Weet elkaar te vinden, laat je inspireren en zoek de kansen met elkaar binnen de online leefwereld.

–“Voorheen begrepen we de straatwereld niet, en nu ontstaat er ook onbegrip over de online leefwereld. Dat moeten we voorkomen.”–

–“Wanneer je jongeren wilt bereiken, moet je ze begrijpen.”–

Disclaimer:

- Deze infographic geeft geen volledig juridisch beeld vanuit wetgeving, maar is grotendeels gebaseerd op gesprekken met professionals.
- Dit is een algemeen beeld. De werkzaamheden van elke partner kunnen per gemeente, portefeuille en functie variëren.





Vier essentiële uitgangspunten voor alle partners



Integrale samenwerking

Geen enkele organisatie kan deze uitdaging alleen aan. De kracht ligt in een samenwerking tussen onder andere de politie, medewerkers T&H, het jongerenwerk, gemeenten en scholen. Door kennis en ervaringen te delen en gezamenlijke strategieën te ontwikkelen, kan een sterkere positie ingenomen worden binnen de online leefwereld. Dit vraagt om korte lijnen, structureel overleg en een gezamenlijke visie in de rol van iedere partner binnen dit domein.

Digitale kennis en kunde

Om effectief te kunnen opereren in de online wereld, is digitale vaardigheid onmisbaar. Dit betekent niet alleen weten hoe sociale media en andere online platforms werken, maar ook begrijpen hoe jongeren zich online gedragen en welke risico's en kansen dit met zich meebrengt. Partners moeten investeren in training en kennisdeling, zodat zij kunnen inspelen op de online ontwikkelingen en online signalen juist weten te interpreteren. Zorg intern voor heldere afspraken zodat duidelijk is dat jij weet wat je binnen jouw eigen functie kan en mag in de online leefwereld.

Verankering in werkwijze: hybride aanpak (online en offline signalen samenbrengen)

Het werken in de online leefwereld van jongeren mag geen losse of extra taak zijn, maar moet structureel onderdeel worden van de werkwijze van alle betrokken partners. Dit vraagt om duidelijke afspraken, tijd en middelen. Integreer 'online' in je huidige aanpak tot een echte hybride vorm. De werelden van jongeren lopen steeds meer in elkaar over — wat online gebeurt, heeft invloed op offline gedrag en andersom. Voor hen is het eigenlijk één wereld. Partners moeten signalen uit beide werelden daarom combineren om een compleet beeld te krijgen. Alleen zo kunnen we effectief handelen in de aanpak van jeugdgroepen, overlast en hulpverlening.

Stop met afwachten, begin met meebewegen; leg de focus op wat wél werkt.

Jongeren bewegen zich al jarenlang actief in de online wereld, terwijl wij als professionals achterlopen. Het is belangrijk dat we stappen (gaan) zetten om onze rol binnen deze digitale leefomgeving verder te ontwikkelen. Laten we gezamenlijk actief meewerken en kansen aangrijpen, in plaats van af te wachten. In plaats van te focussen op wat niet kan, moeten we gezamenlijk onderzoeken wat wél werkt.



Politie

Voor de politie biedt de online leefwereld kansen om signalen vroegtijdig op te vangen, criminele activiteiten in kaart te brengen en in contact te komen met jongeren. De politie heeft vier doelen rondom de online leefwereld: analyseren, opsporen, surveilleren en communiceren. Binnen de politie zijn er personen of afdelingen gespecialiseerd om onderzoek te doen. Daarnaast kan elke wijkagent online aanwezig zijn met een werkaccount.

Politie en de online leefwereld

- De politie kan informatie verzamelen via intelligence. Binnen de opsporing gelden echter strengere regels en juridische kaders, zoals vorderingen en toestemmingseisen.
- De politie kan en mag social media gebruiken in zijn taken en online aanwezig zijn met een functioneel account. Echter, mogen zij alleen in openbare bronnen.
- Elk signaal, groot of klein, kan aanleiding zijn om verder te kijken dan de standaard politiesystemen. De politie mag informatie afkomstig van openbare bronnen via diverse sociale media verzamelen, zolang accounts niet zijn afgeschermd. Alleen bij een opsporingsbevel van het OM kan de politie informatie uit besloten bronnen inwinnen.
- Binnen de politie is het toegestaan om gebruik te maken van functionele accounts, binnen de geldende wet en regelgeving.

Digitaal wijkagent

Een digitaal wijkagent richt zich primair op signalen binnen de digitale wereld. Ontwikkelingen worden gemonitord, er wordt geobserveerd en online strafbare feiten worden onderzocht door middel van openbare bronnen. In tegenstelling tot de reguliere wijkagent heeft een digitaal wijkagent meer tijd om diepgaand digitaal onderzoek te doen.

Opleidingen

Om onzichtbaar en anoniem online te kunnen zoeken is er een methode ontwikkeld, Open Source Intelligence (OSINT). Verschillende afdelingen binnen de politie kunnen OSINT als (opsporings)methode gebruiken. Om er goed mee te kunnen werken en een verdiepingsslag te kunnen maken zijn er voor de agenten die OSINT (willen gaan) gebruiken trainingen te volgen op verschillende niveau's:

- OSINT Basis: OGG1*
- OSINT Advanced: OGG2-OGG3
- OSINT Technical: OGG4

Op het moment dat je een OSINT-training wilt volgen, raden wij aan eerst na te gaan binnen je eigen organisatie of zij zelf trainingen hierin aanbiedt. Indien dat niet het geval is, zijn er externe opleiders die deze kunnen geven.

*OGG staat voor: online gegevensvergaring

Waar wordt informatie vandaan gehaald?

De politie kan alle bronnen onderzoeken waarin een opsporingsindicatie te vinden is. Voorbeelden zijn:

- Social media: Snapchat, tiktok, facebook, telegram, discord etc. (afhankelijk openbaarheid en groepsinstellingen)
- Politiesystemen: interne databases en informatiebronnen
- Officiële registers: BRP, KvK, Kadaster



Enkel wanneer er sprake is van een opsporingsbevel, kan en mag er informatie uit gesloten bronnen worden gehaald.

Welke informatie is noodzakelijk?

De politie streeft ernaar een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van jongeren binnen het kader van hun werkzaamheden. Dit kan een aanvulling zijn op bestaande informatiebronnen. Beeldmateriaal, zoals foto's, kan hierbij van waarde zijn. Relevante informatie:

- Activiteiten en interesses van jongeren.
- Opvallende of waardevolle bezittingen.
- Sociale netwerken en contacten.
- Gebruikte nicknames en hun onderlinge verbanden.

Wat zijn de kansen?

Elke agent moet in ieder geval beschikken over basiskennis om online onderzoek te doen. Wanneer dit niet het geval is, moet duidelijk zijn bij wie zij terecht kunnen voor ondersteuning. Het versterken van digitale vaardigheden binnen de politie is essentieel om de online leefwereld effectief te gebruiken in hun aanpak.



Gemeente OOV

De ambtenaar Openbare Orde en Veiligheid (OOV) speelt een rol in de online leefwereld binnen de kaders van openbare orde en veiligheid, maar alleen in specifieke gevallen. In de aanpak van online jeugdcriminaliteit richt de gemeente zich vooral op het coördineren van afspraken tussen partners, het monitoren van resultaten en het adviseren van de burgemeester. Online onderzoek is mogelijk, mits dit voldoet aan de geldende wet- en regelgeving.

Gemeente en de online leefwereld

- De burgemeester is verantwoordelijk voor de handhaving van de openbare orde (art. 172 Gemeentewet). Dit vereist een sterke informatiepositie. De gemeente kan in bepaalde gevallen online informatie verzamelen, zoals het controleren van gegevens en het in kaart brengen van netwerken en relaties. Dit moet voldoen aan specifieke regels en voorwaarden.
- De gemeente mag, onder bepaalde voorwaarden, een anoniem account gebruiken. Het gebruik hiervan moet voldoen aan wet- en regelgeving. De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en andere relevante wetten zijn hierbij leidend. In sommige gevallen is een extra afweging nodig, bijvoorbeeld wanneer het onderzoek verschuift van het signaleren van een (dreigende) verstoring van de openbare orde naar het verzamelen van informatie over personen.
- De gemeente mag gegevens niet systematisch monitoren.

Opleidingen

Als gemeente kan je niet zomaar online zoeken naar personen. Om onzichtbaar en anoniem online te kunnen zoeken is er een methode ontwikkeld, Open Source Intelligence (OSINT). Om er goed mee te kunnen werken en een verdiepingsslag te kunnen maken zijn er voor de OSINT gebruikers trainingen te volgen op verschillende niveau's.

- OSINT Basis: OGG1*
- OSINT Advanced: OGG2-OGG3
- OSINT Technical: OGG4

Op het moment dat je een OSINT-training wilt volgen, raden wij aan eerst na te gaan binnen je eigen organisatie of zij zelf trainingen hierin aanbiedt. Indien dat niet het geval is, zijn er externe opleiders die deze kunnen geven.

*OGG staat voor: online gegevensvergaring

Waar wordt informatie vandaan gehaald?

- Open bronnen (o.a. social media, openbare posts en reacties)
- Gesloten bronnen (na zorgvuldige afweging), zoals:
 - BRP, Kadaster, KvK
 - Google (met specifieke zoekstrategieën).

Welke informatie is noodzakelijk?

Om de informatiepositie te versterken, zoekt de gemeente onder andere naar:

- Activiteiten van de persoon/personen;
- Gebruikte aliases en online profielen;
- Naam, geboortedatum en eventuele ondernemingen;
- Netwerk en relaties (bijvoorbeeld familie en vrienden).

Wat zijn de kansen?

- Verankering in de privacyorganisatie: organisatorische voorwaarden en heldere privacyrichtlijnen binnen gemeenten.
- Het opstellen van een gemeentelijk protocol rondom het gebruik van anonieme accounts bij online onderzoek, zoals het al vastgestelde [protocol binnen gemeente Nijmegen](#).



Medewerker toezicht en handhaving (T&H)

Medewerkers toezicht en handhaving (T&H) van de gemeente vervullen verschillende rollen. Meestal zijn zij aangewezen als toezichthouder in de zin van de algemene wet bestuursrecht. Ook kunnen zij worden beëdigd als buitengewoon opsporingsambtenaar (boa) domein 1 (openbare ruimte). Gedurende hun werkzaamheden schakelen zij voortdurend tussen deze rollen en de daarbij behorende bevoegdheden. Een sterke informatiepositie is belangrijk voor de medewerkers T&H, en de online leefwereld speelt daarin een steeds grotere rol.

Medewerkers T&H en de online leefwereld

- Als buitengewoon opsporingsambtenaar (boa) ziet men toe op de veiligheid en leefbaarheid in de openbare ruimte. De online leefwereld valt niet binnen het inzetcriterium van de boa domein 1, omdat deze vereist dat de boa aanwezig is in de openbare ruimte en optreedt tegen aldaar geconstateerde feiten.
- Medewerkers T&H mogen als toezichthouder signaleren en observeren in openbare bronnen, maar dit moet altijd binnen de geldende wet- en regelgeving en de richtlijnen van de gemeente of organisatie vallen (omdat dit een nog wat grijs gebied is).

Taakaccent jeugd

Een medewerker T&H kan het taakaccent jeugd krijgen. Zij zijn een essentieel onderdeel van de lokale aanpak van jeugdgroepen. Ze helpen ketenpartners bij het in kaart brengen van deze groepen en het monitoren van overlast. Daarnaast leggen ze contact met jongeren. Ze kunnen een online werkaccount aanmaken, zodat op een laagdrempelige manier in contact gekomen kan worden met jongeren. Tegelijkertijd kunnen zij jongeren bewuster maken van de gevolgen van hun gedrag en preventief optreden. Bovendien kunnen ze trends en ontwikkelingen volgen in de online leefwereld.

Opleidingen

Als medewerker T&H kun je niet zomaar online zoeken naar personen. Om onzichtbaar en anoniem online te kunnen zoeken is er een methode ontwikkeld, Open Source Intelligence (OSINT). Om er goed mee te kunnen werken en een verdiepingsslag te kunnen maken zijn er voor de OSINT gebruikers trainingen te volgen op verschillende niveau's.

- OSINT Basis: OGG1*
- OSINT Advanced: OGG2-OGG3
- OSINT Technical: OGG4

Op het moment dat je een OSINT-training wilt volgen, raden wij aan eerst na te gaan binnen je eigen organisatie of zij zelf trainingen hierin aanbiedt. Indien dat niet het geval is, zijn er externe opleiders die deze kunnen geven.

*OGG staat voor: online gegevensvergaring

Waar wordt informatie vandaan gehaald?

- Open bronnen: Instagram, Facebook, Twitter etc.
- gemeentelijke bronnen: zoals BRP
- Andere databronnen: KvK, RDW
- Databanken/ dashboard jeugdcriminaliteit voor tendensen en patronen in bv wijken.

Welke informatie is noodzakelijk?

Medewerkers T&H zijn vooral bezig met een dossieropbouw. Dus: inzicht in activiteiten, locaties en mogelijke strafbare feiten (voor eigen informatiepositie en eventuele overdracht aan politie). Ze zijn vooral op zoek naar:

- Herkenning: foto's ter ondersteuning van informatie van straat-boa's.
- Netwerk en familiebanden.
- Sociale media-activiteiten: volgers, posts en reacties.
- Persoonsgegevens: voornaam, achternaam.
- Straatnamen en afkortingen: mogelijk relevant voor zoekacties.
- Adressen (indien beschikbaar en relevant binnen de wettelijke kaders).

Wat zijn de kansen?

- Een goed onderbouwd juridisch kader; duidelijke afspraken met de juridische afdeling over wat wel en niet is toegestaan.
- Er is doorgaans geen capaciteit voor structurele online handhaving. Gemeenten kunnen hier ruimte voor creëren door bijvoorbeeld een medewerker T&H specifiek vrij te maken voor online toezicht.



Jongerenwerk

Voor het jongerenwerk biedt de online leefwereld kansen om in contact te komen met jongeren, hun leefwereld beter te begrijpen en vroegtijdig signalen op te vangen.

Jongerenwerkers spelen een cruciale rol in het begeleiden, versterken en weerbaar maken van jongeren, zowel offline als online. Jongerenwerkers kunnen social media gebruiken voor vier functies: contact, doorgronden leefwereld, vroegsignalering en profilering en integrale samenwerking.

Jongerenwerk en de online leefwereld

- Jongerenwerkers maken gebruik van werkaccounts op sociale media om in contact te komen en blijven met jongeren en hun leefwereld beter te begrijpen. Door trends, ontwikkelingen en patronen te volgen, kunnen we ze het werk beter afstemmen op de behoeften en zorgen van jongeren.
- Omdat vertrouwen een belangrijk uitgangspunt is binnen het jongerenwerk, accepteren jongeren hen vaak op social media. Dit stelt jongerenwerkers in staat om laagdrempelig contact te onderhouden, te monitoren waar ze zich mee bezighouden en soms zelfs toegang te krijgen tot bepaalde groepschats. Jongeren benaderen hen ook direct via berichten, soms anoniem, om bijvoorbeeld te melden dat er iets speelt of een incident, zoals een geplande vechtpartij, op komst is.
- Daarnaast gebruiken jongerenwerkers social media om gesprekken aan te gaan en preventief kennis over te dragen.
- Jongerenwerkers moeten transparant zijn naar jongeren: ze kunnen op hen rekenen, maar als de veiligheid van de maatschappij in gevaar komt of zich grote zorgen maken over de jongere, zijn ze soms genoodzaakt informatie te delen met andere partijen. Het is belangrijk om hierin transparant te zijn naar de jongeren toe.

Opleidingen/cursus/workshop

- Er zijn geen verplichte opleidingen of cursussen voor digitaal jongerenwerk, het is echter essentieel om bij te blijven. Daarom volgen ze regelmatig workshops en trainingen om de kennis van online trends en sociale media te actualiseren.

Waar wordt informatie vandaan gehaald?

- Ze staan in direct contact met jongeren via verschillende social media apps, zoals:
- Whatsapp, Snapchat, Instagram en soms Telegram - direct contact en statusupdates.
- Snapchat-locatiefunctie - incidenteel gebruik om fysieke locaties van jongeren te achterhalen.
- Ze gebruiken apps om op de hoogte te blijven van ontwikkelingen, zoals:
- TikTok en YouTube - video's, reacties en likes geven inzicht in wat jongeren bezighouden.
- Nieuwsbronnen zoals NOS Stories, Powned en ParraTV - volgen trends en maatschappelijke thema's die jongeren beïnvloeden.

Welke informatie is noodzakelijk?

- Nieuwe trends, fenomenen en ontwikkelingen die relevant zijn voor jongeren.
- Zorgelijke signalen rondom risicogedrag of problematische situaties.

Wat zijn de kansen?

- Inspelen op ontwikkelingen in het gebruik van social media om strategieën te ontwikkelen die aansluiten bij jongeren.
- Om jongerenwerk optimaal te benutten in de online leefwereld moet er meer tijd en uren vrijkomen.
- Duidelijke afspraken met samenwerkingspartners over informatie-uitwisseling.



Scholen

De online leefwereld van jongeren is onlosmakelijk verbonden met het klaslokaal. Wat online gebeurt, beïnvloedt gedrag, leerprestaties en sociale relaties binnen de school. Dit maakt scholen een cruciale plek om signalen op te pikken en een waardevolle samenwerkingspartner in de integrale aanpak van jeugdcriminaliteit.

Scholen en de online leefwereld

- Volgens de Wet Veiligheid op School moeten scholen zorgen voor een veilige leeromgeving. Daarnaast hebben ze een maatschappelijke rol en een zorgplicht om te reageren op signalen van jongeren die slachtoffer of dader zijn van risicovol of crimineel gedrag.
- Hoewel scholen geen actieve rol hebben in de online leefwereld van jongeren, is de schoolomgeving een belangrijke bron van informatie als het gaat om signalen, trends en patronen voor de partners.
- Veel scholen ervaren rondom veiligheidsthema's dat zij er 'alleen voor staan'. In veel gevallen ontbreekt de benodigde expertise, kennis en vaardigheden om veiligheidsvraagstukken goed aan te (kunnen) pakken, zo ook als het gaat om de online leefwereld. Hierdoor is het lastiger om aan te sluiten bij de leefwereld van hun leerlingen en deze dan ook daadwerkelijk te begrijpen.

Hoe kun je er als school voor zorgen dat veiligheid rondom de online leefwereld bespreekbaar wordt en blijft?

- **Thema veiligheid beleggen:** Wijs één of meerdere personen aan die verantwoordelijk zijn voor veiligheid op school.
- **Opvolging schoolveiligheidsplan:** zorg dat er up-to-date schoolveiligheidsplan is, en dat er daadwerkelijk opvolging aan wordt gegeven.
- **Identificeer ontbrekende kennis:** Breng in kaart waar de school kennis of expertise mist en werk samen met partners om deze gaten te dichten.
- **Onderhoud korte lijnen:** Zorg voor direct contact met belangrijke veiligheids- en samenwerkingspartners zoals wijkagenten, boa's, jongerenwerkers en gemeente.
- **Duidelijk proces bij signalen en calamiteiten:** Informeer het personeel over een helder stappenplan voor het handelen bij signalen of calamiteiten rondom veiligheid.



Aandachtspunten voor de samenwerking met scholen

- **Scholen zijn volwaardige partners:** Bij veiligheidsvraagstukken rondom jeugd moeten zij ondersteund worden bij het versterken van hun aanpak en proces.
- **Samenwerking met partners:** Bekijk als gemeente wat de mogelijkheden zijn om samenwerkingen tussen scholen en partners op te zetten. Denk hierbij aan:
 - Het samenstellen van kernteams waarin partners zoals gemeente, politie, jongerenwerk en scholen elke acht weken een overleg hebben om trends, ontwikkelingen en signalen te bespreken en te delen.
 - Het opstellen van een convenant schoolveiligheid met daarin heldere afspraken tussen alle betrokken partijen.
- **Kennis en expertise:** Zorg dat scholen voldoende kennis en expertise ontwikkelen rondom de online leefwereld en veiligheid in de breedste zin. Elke partner kan hieraan bijdragen, bijvoorbeeld door middel van trainingen en/of workshops.



Straatwaarden



straatwaarden@riec-mn.nl

Bureau Regionale Veiligheidsstrategie



secretariaatrvs@utrecht.nl